

cultores ἀθεού vocantur; et ss. Patres cultum plurium deorum dicunt esse negationem Dei, polytheismum esse atheismum ($\tauην πολυθεοτηταν \alphaθεοτηταν ειναι λεγομενην$ Athan. cont. gent. n. 24. 40.).

THESES XXVI.

De unitate simplicitatis in divina natura.

« Ex demonstrata absoluta perfectione divinae essentiae aequa ac unitas Dei sita in repugnancia multiplicationis naturae consequitur unitas, quae est absoluta simplicitas citra quamvis in Deo ipso compositionem sive physicam sive metaphysicam. Demonstratur id prius ex ipsa insita ratione compositionis, quae necessario supponit imperfectionem. »

Quia nobis facilior est explicatio compositi quam simplicis, hoc ex illo tamquam notiori declaramus. In composite a) spectari debent partes, sive per se singulae in re ipsa physicum aliquid sint realiter distinctum ab aliis partibus, atque adeo partes sint reales componentes totum, cuiusmodi sunt materia et forma substantialis e. g. in homine, partes integrantes in corpore, atque substantia eiusque accidentia, quae meri modi non sunt; sive partes non sint res in obiecto ipso distinctae, concipiatur tamen una cum praecisione obiectiva ab altera ita, ut una praecise accepta intelligatur esse imperfecta et perfici per alteram, idque contingenter non ex intestina rei natura et necessitate. Hac ratione intelligimus compositionem ex essentia et esse (actuali), ex natura et hypostasi formaliter accepta, et universim ex subiecto et modis contingentibus propriis dictis, ac postremo ex gradibus metaphysicis generis et differentiae specificae. Porro quidquid habet partes, est aliquo modo multiplex et non omnino in se indivisum et indivisible; quod vero partes nullas habet, est plane in se indivisum, hoc autem dicitur *unum* (1). b) Spectari de-

(1) « Unum et idem es, quia simplex es et dividi non potes » Speculum Augustini c. 33. Contra vero: « quidquid est partibus iun-

bet partium in unum coitio, ex qua formaliter prodit compositum, cuius immediata et directa negatio est *simplitas*. Quare *unum in se* (in sensu declarato unitatis) et *simplex* non re, sed modo solum considerandi distinguntur; videlicet *unum in se* consideratur in oppositione *ad multa ex quibus constat compositum*, *simplex* in oppositione *ad compositum quod constat ex multis*.

Ex his ulterius colligitur, compositum ipsum eo magis accedere ad rationem simplicis, quo partes minus habent realitatis distinctae, et quo arctius in unum coeunt indivisum. Prae corporeis igitur, in quibus partes tum constituentes tum integrantes sunt substanciales, omnino simplices sunt spiritus creati, in quibus non alia potest esse compositio quam qualitatum, habituum, actuum spirituallium, qui insint substancialiae experti substancialium partium. Si vero comparentur cum purissimo actu, ubi nullam esse vel esse posse huiusmodi compositionem demonstrandum aggredimur, spiritus creati a Patribus quandoque negantur esse simplices. Postquam s. Basilus ep. 8. ad Caesar. n. 2. T. III. p. 82. demonstravit compositionem substancialem quidem in mundo, in homine; accidentalem vero ex substantia et adventitia sanctitate in angelis, adeoque eos simplices non esse; subdit: « quapropter et *numerus* omnis ea designat, quae materiale et circumscriptam naturam ($\epsilon\nu\lambda\omegaν και περιγραπτων φυσιν$) sortita sunt, monas vero et unitas simplicis et incomprehensibilis essentiae insigne est. »

Compositionum species enumerari solent: ex materia et forma substanciali, ex partibus integrantibus, ex substantia et accidentibus, ex essentia et esse, ex natura et hypostasi, denique ex genere et differentia. Ut iam sensum definiamus ac rationem declaremus, quomodo et quare enuntiatae omnes compositiones, quarum aliquae ne reales quidem esse videntur, in Deo repugnare dicantur, imprimis ipsa ratio partis consideranda est. Nomine partis intelligentum, ait s. Anselmus Proslog. c. 18, non est omnino *unum* sed quodammodo plura et diversum a se ipso, et vel actu vel intellectu dissolvi potest. »

gitur imperfectum, quod per alterum ei sese communicans et uniens perfectionem accipit. Unde partes proprie dictae mutua communicatione sui semper sese invicem perficiunt, et totius compositi perfectio ex unione ac mutua communicatione omnium partium prodit. Quidquid ergo habet rationem partis, vel concipitur in mera *potentia* (*potentia obiectiva*) ad perfectionem, quam Graeci ἐντελεχείαν, Scholastici *actum* vocant; vel est in actu quadam tenus et in *potentia* ad aliquam ulteriorem perfectionem sibi advenientem ab alterius communione (*potentia receptiva*). Pars igitur quatenus pars, est ens incompletum. Ex hac nativa partium ratione intelligitur, quomodo compositiones diversae enumerari solitae, consecutaria sint et certa indicia limitationis. Ubi compositio est *physica* ex partibus in re ipsa distinctis, sive iam partes substantiales sint, sive altera sit accidentis tantummodo, causa est liquida. Cum enim partes singulae eo ipso quod partes sunt, essentialiter sint ens circumscriptum negatione perfectionis absolutae, perfectio totius efflorescens ex mutua communicatione finitorum non potest esse absoluta et infinita, quia finitum et infinitum, perfectio secundum quid et perfectio absoluta non gradu sed tota intestina ratione et essentia differunt.

Iam vero haec eadem ratio, quae repetitur ex imperfectione necessario inclusa in compositione ex partibus, locum etiam habet in *compositione metaphysica*, etiamsi ea, quae concipiuntur tamquam partes, in obiecto ipso non sint distincta ut res a re. Fatemur, nostro ingenio nos intelligere non posse essentiam in actu et existentiam seu esse huius essentiae tamquam duas res distinctas (cf. Tract. de Incarnat. th. XXXIV.). Putamus etiam, substantialem naturam in ipsis creatis non aliqua re superaddita, quem physice componatur, esse hypostasim, sed eo solum, quod est tota sibi, et non natura superioris hypostaseos per modum partis; de qua re in Tractatu de Incarnatione prolixe disputamus. Concedimus denique, gradus metaphysicos animalis e. g. et rationalis in homine non componi ut duas partes reales ad unum totum, sed esse unam rem, in qua tamen *praecisione obiectiva* duo distinguantur ita,

ut quod intelligitur conceptu generis, non includat illud, quod intelligitur conceptu differentiae. Compositionem igitur metaphysicam non ideo in Deo repugnare defendimus, quia in ea partes concurrent realiter distinctae, quae sane in perfectione infinita nullae esse queunt, ut paulo ante demonstravimus; sed ideo enumeratis compositionis rationibus in *Esse* necessario et absoluto locum nullum esse posse tuemur, quia haec compositio metaphysica unice concipitur et concipi potest ratione contingentiae et limitationis, quae in essentia, in natura, in genere et specie creatorum est, et ipso hoc conceptu compositionis exprimitur ac intelligitur.

1° Quia essentia creaturae non necessario est existens realiter, sed per se est in statu merae possibilitatis, seu in potentia obiectiva; ideo dum esse determinati ordinis e. g. angelus a Deo creatur, concipimus essentiam angeli, cui accedat esse in actu. Hoc autem nihil aliud significat, quam quod intelligimus hanc essentiam realiter existentem non esse necessario existentem. Atqui in Deo essentia est ipsum *Esse*, nec potest proinde concipi divina essentia cui accedat divinum *Esse*; essentiam enim divinam si intelligas ita, ut *Esse* ei accedat, perinde et etiam magis absurdum foret commentum, ac si concipere velles essentiam creaturae alicuius, cui accedat interna possibilitas. Vide supra th. XXII. n. II.

2° Rursum licet subsistentia seu id, quo formaliter *substantia prima, singularis, integra*, constituitur hypostasis etiam in creatis non sit aliqua res distincta, quae cum illa natura substanciali componatur; sed sit ipsa substancialia totietas in se (1), h. e. sit unum *totum in se*, quatenus non communicatur alteri ad modum partis; nihilominus hoc ipsum, non esse alterius, non est essentiale naturae finitae nec ex necessaria sua perfectionis exigentia; sed natura integra et actu existens potest esse natura personae superioris saltem divinae, atque hac unione ad modum partis perfici per ipsam personam divinam, ut ex mysterio incar-

(1) Rusticus diaconus cont. Acephalos Galland. T. XII. p. 69.

nationis Verbi fide constat. Hinc non nisi ex hoc mysterio didicerunt christiani philosophi et theologi considerare hypostasim creatam velut compositam ex ipsa natura et modo subsistendi per se, qui ei non est essentialis. Hoc autem ipsum consequitur ex naturae limitatione, et limitationis est indicium certissimum. Quamobrem natura divina ex ipsa ratione perfectionis infinitae absolutâ intentione necessitate in se est, ita ut omnino repugnet eam esse alterius ad modum partis, eo ipso quod est absolutum *Esse*, cui nulla potest accedere perfectio.

Licet ergo etiam in Deo ratione distinguamus, ut PP. frequentissime monent, naturam absolutam et tres subsistendi modos ($\tauροπους \tauης \bar{u}παρξεως$), haec non est compositio in Deo. Non est compositio physica ut per se constat, cum etiam in hypostasi creata physicam esse negemus, et cum « quaelibet trium personarum sit substantia, essentia sive natura divina, et illa res sit Pater, Filius et Spiritus Sanctus » (cf. Conc. Later. IV.). Neque est compositio metaphysica, qualem in hypostasi creata asserimus. In creatis enim concipere possumus naturam cum *objiectiva praecisione* a modo subsistendi per se, quia hic modus non est naturae creatae essentialis; in Deo autem possumus nostro imperfecto modo intelligendi concipere naturam solum cum *distinctione formalis*, non tamen *praecisione objiectiva* ab ipso modo subsistendi per se; h. e. possumus cogitare naturam, quin expresse cogitemus subsistendi modum, sed non possumus naturam infinitam cogitare ita, ut modus *subsistendi per se* non includatur in re cogitata; quia *subsistentia per se* est tali naturae essentialis, i. e. est ex intima necessitate perfectionis infinitae. In creatis potest natura cogitari et esse sine modo subsistendi per se, et ideo hic modus potest concipi accedens tamquam gradus metaphysicus superadditus naturae per se consideratae; divina autem natura nec esse nec cogitari potest quin sit substantia tota in se, in quo ipso sita est ratio hypostaseos, et ideo haec ratio hypostaseos non potest cogitari ut *gradus aliquis metaphysicus superadditus naturae*, quamvis possit cogitari formalis ratio naturae seu quidditatis, quin ex-

presse cogitetur formalis ratio hypostaseos. Ita ens potest cogitari quin expresse cogitetur ratio boni; sed quia ens ex interna sua ratione est bonum, ideo ratio boni non potest cogitari ut gradus metaphysicus enti superadditus, sed solum ut expressior modus entis. (Cf. supra p. 165.)

Haec quidem clara sunt, si ut una natura ita una esset persona divina; sed maior potest oriri difficultas, eo quod fide novimus, unam naturam subsistere trino subsistendi modo, et naturam unam esse in tribus personis realiter inter se distinctis. Videtur enim natura debere concipi ut per se non subsistens, cui tamquam gradus ulterior saltem nostro modo intelligendi accedant relationes paternitatis, filiationis, processionis, quibus constituantur personae subsistentes; atque ita videtur in persona divina esse metaphysica compositio ex natura et modo subsistendi, non minus quam in hypostasi creata. Praeterea tres personae distinctae videri possent constituere unum Deum, ubi autem realiter distincta constituunt aliquid unum, non solum metaphysica sed physica est compositio.

Respondeatur ad *primum*: debet sane ratione cum fundamento in re distingui una summa res ut natura absoluta et communicabilis, et eadem una summa res ut tres relativi realiter inter se distincti Pater, Filius, et Spiritus Sanctus. At dum concipitur natura absoluta, non concipitur ut incompleta et complenda velut per gradum ulteriorem paternitatis et filiationis et processionis; sed eadem res infinita ex intestina necessaria perfectione simul est absoluta (et sub hac ratione natura communis) et simul relativa (et sub hac ratione tres invicem incomunicabiles i. e. distinctae hypostases). Unde nobis est utique necessarius duplex conceptus, ut unam rem intelligamus tamquam absolutam naturam non velut aliquid adhuc complendum sed dumtaxat nondum expresse eam concipiendo sub ratione relativi, et deinde eandem omnino rem intelligamus expresse sub ratione relativi atque ita ut tres distinctos, ad analogiam modi quo diximus concipi ens, verum, et bonum non per additionem graduum veri et boni ad ens, sed per expressorem modum entis. Uno verbo, quia natura infinita non

potest concipi ut complenda per aliquem gradum superad-ditum, atque adeo non potest concipi ut pars metaphysica, propterea nulla ibi potest intelligi compositio metaphysica. In forma respondeatur ad obiectiōnēm: natura debet concipi ut per se non subsistens, *distinguo*: debet concipi cum *prae-cisione obiectiva* a subsistentia, h. e. ita ut subsistentia in re cogitata non contineatur, *nego*; potest concipi cum *dis-tinctione formali*, h. e. ita ut subsistendi modus non ex-presse cogitetur, *concedo*. Quod additur, concipi subsis-tentiam ut accendentem gradum ulteriorem, negandum est. De his vide Tract. de Trin. th. XXI. sqq.

Obiectio secunda de compositione physica est nimis ab-surda. Personae non sunt partes se invicem perficientes ad componendum aliquod totum. Tres personae unum sunt, quatenus tum singulae tum omnes simul identice sunt ipsa natura divina, adeoque a natura divina realiter non distin-guuntur; ubi autem nulla realis distinctio, ibi nulla potest esse realis compositio. Quatenus vero inter se invicem realiter distinguuntur per relationes oppositas paternitatis, filiationis, processionis non coniunguntur ad unum compo-nendum. Personae igitur in quo unum sunt (in natura), nullam habent distinctionem; in quo distinctae sunt (in re-lationibus propriis), non habent unitatem. Non ergo sunt una alterius pars, sed singulae sunt per se subsistentes; nec sunt partes concurrentes ad unam componendam naturam, sed singulae et omnes simul sunt ipsa natura: Sancta Tri-nitas unus Deus (cf. Petav. de Deo l. II. c. 3. 4.).

3º Reliqua est compositio postrema ex gradibus meta-physicis generis et differentiae. In hac itidem limitationem entis supponi tamquam necessariam conditionem, iam ex ratione manifestum est, quā superius Coroll. 1. ad th. XXIV. declaravimus, cur *Esse* absolutum nec generis nec dif-ferentiae rationem habere possit. Nam sub gradu generico concipimus perfectionem, quae sit in potentia ad aliam per-fectionem, scilicet ad perfectionem specificam, et quae pro-inde involvat in ipso suo conceptu limitationem. Pariter sub differentia specifica concipimus perfectionis gradum, qui non includit perfectionem generis, multoque minus in-

cludit perfectionem infinitam, sed ex propria sui ratione li-mitatus est. Ergo tam genus quam differentia intelligitur ut aliquid incompletum et ut pars complenda. Ergo dum concipimus compositionem ex gradu entis generico et ex gradu entis specifico, eo ipso intelligimus ens tam secundum unam quam secundum alteram rationem limitatum. Ergo etiamsi divinae perfectioni et simplicitati non repugnet quaevis distinctio perfectionum, quae sit tantum secundum ratio-nem et nostrum modum intelligendi, repugnat tamen haec distinctio per rationes ex sua intestina indole limitatas, quales sunt in compositione ex genere et differentia.

Praeterea genus et species in sua ratione formalis in-cludunt multiplicationem seu multiplicabilitatem in indivi-duis, ita ut unitas generis et speciei sit ex ipso suo conceptu unitas tantum logica et secundum rationem, multiplicabi-litas autem perfectionis et naturae, cuius notio genere et specie continetur, sit ontologica et secundum rem ipsam. Atqui multiplicabilitas et negatio omnimodae singularitatis enti infinito repugnat. Ergo ex hoc etiam capite mani-fustum est, rationem generis et speciei essentialiter fundari in entis limitatione. Nullus ergo huic distinctioni ac pro-inde etiam nullus huic compositioni in Deo essentialiter uno unitate singularitatis locus esse potest.

Corollarium. Simplicitas absoluta non est formaliter per-fectio ex negatione, quod simplex nullas habet partes; sed ex positiva intensione perfectionis, quod ipsum *Esse* est omnis absoluta perfectio et ideo nihil ibi concipi potest limitatum defectu ulterioris perfectionis possibilis. Haec autem limi-tatio est essentialis conditio *partis* et *quasi partis*. Ideo propter intensionem perfectionis nulla ibi potest concipi *paris* vel *quasi paris* perficienda per aliam *partem* aut *quasi partem*. Unde dici potest: simplicitas non est perfectio qua-tenus simplex non habet partes, sed quatenus non potest esse *paris* vel *quasi paris* (1).

(1) Sicut repugnat Deum esse compositum ex partibus, ita etiam repugnat, ut Deus tamquam pars veniat in compositionem alterius. Ne-que enim pars esse potest, nisi sit in potentia ad perfectionem, quam recipiat communicatione alterius partis. Composita quidem dici potest

Unde in creatis quoque, quorum simplicitas comparata cum divina est solum secundum quid, perfectio formaliter non est in negatione partium, sed in realitate intensiva ipsius entis. Quia vero omnis entitas creata est limitata defectu ulterioris possibilis perfectionis et ideo perfectibilis, ad perfectionem creatureae requiritur compositio eo maior physica vel metaphysica, quo intestina essentiae perfectio est minor. « Apud nos composita sunt meliora simplicibus, quia perfectio bonitatis creatureae non invenitur in uno simplici sed in multis; sed perfectio divinae bonitatis invenitur in uno simplici » S. Th. 1. q. 3. a. 7. ad 2.

Ex dictis facile componitur lis inter Scholasticos, quorum alii negant cum Caietano simplicitatem esse perfectiōnem per se, alii affirmant. Si intelligitur ontologica perfectio excludens compositionem, ea sane est perfectio per se et simpliciter; si sola negatio partium intelligitur, haec per se et citra perfectionem ontologicam non est perfectio. Cf. Ludov. Molina in 1. q. 3. a. 7. disp. 2. Ulterius patet ex dictis, quid valeat argumentum ex perfectione simplicitatis ductum contra possibilitatem entium simplicium materialium, quae dicuntur simplicia, quatenus supponuntur nullis constare partibus integrantibus, atque adeo carere extensione. Quidquid sentias de talibus entibus, certe ridiculum est negare eorum possibilitatem ex hoc principio, quod simplicitas est perfectio.

et a PP. dicitur hypostasis Christi (h. e. hypostasis Christus), non quod hypostasis Verbi per se sit composita vel *tamquam pars* veniat in compositionem cum natura humana, neque enim a natura humana perfectionem aliquam accipit; sed dicitur Christus hypostasis *composita*, quatenus una hypostasis ut suam habet naturam duplēm divinam et humanam, quae posterior in Christo est per modum partis, et *quasi pars*. De his diximus in Tract. de Incarn. thes. XXXVI.

THESIS XXVII.

Ex documentis revelationis declaratur divina simplicitas, et propria eius ratio, quod Deus est actus purus.

« Dogma perfectae simplicitatis Dei in doctrina christiana non modo semper habitum est citra controversiam certissimum; sed tum in Scripturis tum in doctrina Patrum etiam explicite declaratur divinae simplicitatis propria ratio, quod in Deo et perfectio omnis et nominativus intellectus ac voluntio realiter est ipsa Dei substantia; unde simplicitas eo tandem revocatur, quod divina essentia est *actus purus* perfectionis. »

I. Deductio simplicitatis divini *Esse*, quam in thesi antecedenti instituimus ex plenitudine perfectionis, eatenus theologica est, quatenus ipsum principium demonstratio- nis, ipsam aio plenitudinem perfectionis assumpsimus in re- velatione propositam. Nunc vero ipsum dogma simplicitatis in se ac immediate inquirimus ex praedicatione et profes- sione ecclesiastica.

1º Ipsum dogma (praescindendo ab eius subtiliori declaratione) Patres proponunt multipliciter praedicatione explicita. Docent Deum esse *simplicissimum* et *ab omni compositione remotissimum* cum Cyrillo Alex. Thesaur. XIII. 2; XIV.1.2; *summe simplicem* cum Augustino de Trin. VI.6; *primum et purissimum simplex* cum Bernardo in Cant. serm. 81; *tam simplicem quam unum*, et si dici potest, *unis- simum* cum Bernardo Consid. I. V. c. 7; *super omnem sim- plicitatem* cum Cyrillo Alex. dialog. I. de Trin.; *unam sim- plicitatis eminentiam* (*ὑπερβολην*) cum Dionysio de div. nom. c. 5. Hanc denique esse veritatem ex iis, in quas uni- versum nomen christianum consenserit, Origenes tradit de Princ. I. n. 6; imo ipsum « universum genus humanum Deum simplicem, non compositum esse fatetur, » teste Cy- rillo Alex. Thesaur. XXXI. Hinc quamcumque composi- tionem negando et excludendo aiunt, Deum existimare com- positum « nimis stolidi et hebetis esse hominis » Gregor. Nyss. cont. Eunom. I. p. 68; Basil. ep. 141; « esse summae impietatis » Damasc. Fid. orth. I. 12; « esse absurdum et